

מראה מקומות* להתיר גילוח הפיאות כעין תער¹

[דהיינו: מכונת גילוח הכשרה לגילוח הזקן לדעת המתירים]

- ספר בארת המיסורבי יצחק שאנג'י - על הרמב"ם בהלכות עבודת כוכבים פי"ב ה"ו.

ומותר ללקט הפיאות במספריים לא נאסר אלא בהשחתה בתער. מ"ש לא נאסר דהיה לו לומר אינו חייב אלא השחתה בתער משום מ"ש ומותר ללקט במספריים דבמספריים מותר לגמרי היפך סברת התוס' דכתבו בפ' שני נזירים וז"ל ומיהו צריך ליזהר שלא ליטול פאת הראש אפי' במספריים וכן פסק הרא"ש לכך כתב רבינו דמותר לגמרי וכמו שכן משמע מפ' אלו הן הלוקין דף פ"א וז"ל ת"ר ופאת זקנם לא יגלחו יכול אפי' גלחו במספריים יהא חייב ת"ל לא תשחית אי לא תשחית יכול אי לקטו במלקט או ברהיטני יהא חייב ת"ל לא יגלחו הא כיצד גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה תער עכ"ל וס"ל לרבינו דכיון דלא תשחית לא קאי במספריים דאינן משחיתים פטרינן ליה לגמרי דלא תשחית קאמר רחמנא ובמספריים לא הוי השחתה וכן נמי במלקט וברהיטני מותר כיון דלא הוי גילוח ופסק כרבנן דגמר גזירה שוה דפאת פאת מבני אהרן וכן נמי (אמרינן) [גמרינן] פאה דהקפה מבני אהרן כיון דגמרינן לענין פאת זקן וכ"כ מרן בב"י ז"ל טור יו"ד סי' קפ"א דמאי דתני במתני' ואינו חייב עד שיטלנו בתער לאו דוקא חייב דלכתחילה נמי מותר וזהו סברת רבינו יעו"ש.

וכן משמע מדברי התוס' פ"ק דקידושין דף ל"ה ע"ב ד"ה (מאי פאת זקניך) [א"כ] ש"מ ג"ש שלימה לימדך הכתוב אף לכל האמור בענין כגון הקפת הראש ופאת זקן דדרשינן בני אהרן ולא בנות אהרן וכל שכן בישראל מגזרה שוה דפאה פאה עכ"ל א"כ כי היכי דפאת זקן דבני אהרן מותר בין במספריים בין במלקט בין ברהיטני הכי נמי בפאת זקן דישראל מג"ש שלימה וכיון דגמרינן מינה לפאת זקן הוא הדין נמי דגמרינן מינה לפאת הראש כיון דלא גלי לן קרא בקרא דלא תקיפו פאת ראשכם אלא ודאי דילפינן מדסמיך ליה דכתב בתר הכי ולא תשחית את פאת זקניך והוי השחתת דתער דוקא כדגמרינן מקרא דבני אהרן דכתיב ופאת זקנם לא יגלחו ודבר הלמד מענינו הוא הא דגמרינן פאת הראש מפאת זקן כמ"ש.

וכן נמי כתב התוספתא בהדיא וז"ל לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך הוקשו יחד ללמד מה בהקפה לוקה הניקף אם סייע וכו' ומה השחתה אינו חייב אלא בתער שהוא גלוח שיש בו השחתה אף בהקפה כן עכ"ל הביאה הסמ"ג לאוין נ"ז וכתב הוא ז"ל בתר הכי ומה ששינו בתורת כהנים פרשת מצורע הראש אסור במספריים כבתער והזקן אינו אסור במספריים כבתער התם מיירי בנזיר כדמוכח שם וכן פירשו הראש בנזיר והזקן בכל אדם ותניא נמי הכי וכו' יעו"ש א"כ לפי זה יש להבין במ"ש הרא"ש דפסק דבהקפה אפילו במספריים

* המראי מקומות מובאים בסדר אקראי לחלוטין.

1. בביאור "כעין תער" עיין בדרישה סימן קפ"א ס"ק ג'. חכמת אדם כלל ס"ט סעיף ט"ז. קיצור שו"ע סימן ק"ע סעיף א'. ביאור הלכה סימן רנ"א ד"ה אפילו. ספר תפארת האדם אות ג'. ספר נדחי ישראל פרק כ"ו. חומת הדת פרק ו'.

כעין תער חייב וכתב הב"ח טור יו"ד סי' קפ"א דטעמו משום דס"ל דפלוגתא דרבנן ור' אליעזר דמכות לא קאי אלא אפאת זקן ולא אפאת הראש והך תוספתא דתני בה דפאת ראש נמי דוקא בתער רצה לומר במספריים כעין תער ע"כ יעו"ש.

וקשה לי דאפי' דדחקינן נפשין בכל הני דוחקי דדחק הרב ליישב פסק הרא"ש מ"מ אעיקרא דדינא מהיכן יצא לו להרא"ש לחלק ולומר דיש שינוי בין פאת הראש לפאת זקן כיון דקרא סתמא קאמר לא תקיפו פאת ראשכם וא"כ תפסת מועט תפסת וגמרינן מלא תשחית דסמיך ליה ודבר הלמד מעניינו וכך היא המידה מי"ג מידות ובפרט אי אמרינן דהגזירה שוה דפאת דבני אהרן אתא לגמור מינה לכל דבר האמור בענין לשתי הפאות פאת ראש ופאת זקן וכיון דפאת זקנם גמרינן דאינו חייב אלא בתער דאז הוי השחתה א"כ הוא הדין נמי לפאת הראש דמהיכא תיתי לפלוגי בין פאה לפאה והיכי מצי נמי למימר דלא פליגי רבנן ור"א אלא בפאת הראש דוקא כיון דממתני' דמכות מוכח דמ"ש ת"ק ואינו חייב אלא בתער קאי אכולהו דתני לעיל פאת ראש ופאת זקן.

חזרנו לעניינינו דהוא הדין דהוה מצי למימר רבינו אינו חייב אלא בהשחתה דתער אלא אגב דנקט דבמספריים מותר לגמרי כתב נמי לא נאסר ור"ל דאם אינו בתער דאז הוי השחתה מותר לגמרי ואפי' איסורא ליכא ואי הוה אמר ואינו חייב הוה פליג ידידיה אדידיה דהוה אמינא דוקא בתער הוא דחייב אבל שלא בתער כגון מספריים או מלקט הוה אמינא דאינו חייב אבל איסורא מיהא איכא והוא כתב ומותר ללקט וכו' ומ"ש נמי ואינו נאסר אלא בהשחתה דתער אתא למעוטי נמי מלקט ורהיטני דמשחיתים ואינו גילוח כמ"ש בגמ' לכך נקט השחתה בתער.

• **ספר מגדל עוזרבי שם טוב גאון - על הרמב"ם הנ"ל.**

ויש אוסר במספריים כמין תער והמחמיר תבא עליו ברכה כד"ן:

• **קובץ על יד החזקה - הנ"ל.**

ל"נ אלא השחתה בתער. עיין בתוס' ריש שבועות שהוכיחו דבהקפת ראש בכל דבר אסור אפילו במספריים דהא לא תקיפו כתיב ביה ובכולא סוגיא לא איירי בהא אלא בהשחתת זקן בלחוד. ומ"ש הכ"מ משנה בפ"ב דמכות פלוגתא דר"א ורבנן צע"ג דפלוגתתם בהשחתת הזקן מיירי ע"ש בתוס' שהאריך בזה והב"ר לזה מסוגיא דנזיר דף י"א. אמנם דברי רבינו מפורשים בתוספתא כמ"ש התוס' שם וקושיתם כתב הריטב"א במס' מכות דל"ק לשיטת רבינו דהא דסבר רבינו דהקפה בתער דוקא מהשחתה הוא דיליף ומש"ה אילו לא כתב אלא ראשו ה"א ודאי ס"ד דגלוח מצורע בכל דבר אבל בתר דכתב רחמנא זקנו ולמדנו ממנו דגלוח מצורע בתער דוקא ממילא ידעינן דבעלמא נמי בין הקפה ובין זקן לא נאסרה בעלמא אלא בתער ומ"מ סיים שם הנזהר שלא להקיף אפילו במספריים כעין תער ה"ז משובח ע"ש:

(ד) ויש לחוש רדבריהם. ע"י צטירת זרע ילחק חיור ק"י י"צ סנטאל צ"י סגלח הפאות צמספרים קמוך לצטר כעין חער וקצר שמוחר לעשות כן ועכסיו כדע לו שהוא חסור ורולה לקבל חסונה מה יהא חסונתו והס"צ דלדעתו ח"ל לקבל חסונה כיון שהמחצר לא הכריע כדעת החוסרין וכתב רק צלשון יש לחוש לדבריהם ועכ"פ גם דעת הרמזים המקיל בזה יש לו מקור צטים ע"כ עכ"פ לענין החסונה על לפעצר צסוגג יש לקמוך על דעת הרמזים להקל עיי"ש באורד:

(ט) והנה באיסור הורדת פאות הראש, מלינו להע"ז צס"י קפ"א (הצ"ד הפתש"ו שס סק"א) ש"י דלהרמזים מותר מפני שלום מלכות כמו צס"י קע"ח ס"צ ש"י מן שס מי שהוא קרוב למלכות ולריך ללצוש צמלצושיהם ולדמות להם מותר צכל ע"ש, גם צהשחת חקח הזקן פ' מן שס צס"י חינו חייב על השחתת חקח חלא צחער חצל צמספרים מותר חפי' כעין חער ע"ש, ומכיון שמלינו צכיוצ"צ היתר חפילו חלא צמקום סכנה, רק משום כיצוד מלכות, וצפרע צהשחת חקח, חס הוא צמספרים חו כעין חער מותר לכל חדם חפי' צלכתחילה, שודחי דחף נהנוג חומרה צזה כד' המקוצנים הרי ודחי צמקום סכנה יש להחיר לו חפי' צלכתחילה להוריד חקח ע"י מספרים חו צכעין חער, וגס צפחתי הראש, מכיון שהותר צמקום שלום מלכות, מכ"ש שיש להחיר צמקום סכנה, וחף דהפמ"ח ח"צ ס"י ע"ע חלק עליו, ח"ל דצמקום סכנה מודה להחיר, כמו שהחירו צלצישת כלחים גם הרי חפי' צפחתי הראש מלינו למרן צס"צ שהציא צזה צ' דעות, דלס' הסחס חינו חייב חלא צחער ולס' חצ' חסור חפילו צמספרים כעין חער, ולפי הכלל שיש לנו צדצרי מן צכעין חו חנו פוסקים כסחס, וחף שס"יס שס ויש לחוש לדבריהם, חין זה צודחי חלא צמקום שחין לו שום הכרה צזה, חצל צמקום סכנה ודחי דחפי' צלכתחילה יש להורדת לו צמספרים חפי' צכעין חער, ועוד דהרי לדי הרמזים שיעור פאות הראש הוא חרצעים שערות, ופשוט צמקום שמנהג היהודים להניח הפאות כעין חלוליות חס ישחיר רק חרצעים שערות, שח"נס ניכרים לכל, לא יכירו צו שהוא מצ"צ, ולא יפגעו צו.

• שו"ת ישכיל עבד/רבי עובדיה הדאיה - ח"ו יו"ד סימן א'.

• תשובות והנהגות/רבי משה שטרנבוך - חלק ד' יו"ד סימן קצ"ח.

ונראה שמן הדין יכול לגלח במספרים בכל מקום, שהאיסור הוא רק בחער או בכעין חער, אבל חסידים ואנשי מעשה מיחירי סגולה מחמירים לעצמם שבכל אורך ורוחב הפאות נמנעים מלספר ולא תגע בו יד כפשוטו, עיין יש"ש פרק י"ב דיבמות סימן יח, ורק בסוף האוזן כשמגיעים לפאות זקן חותכים הפאות, והיינו שלדברי המקובלים והאריז"ל אין לערב פאת הראש עם פאת חקח ומספרים הפאות בסוף האוזן שמשם הוא פאת חקח.

והכי טוב אם אין בקיאינ היטב מהיכן מתחיל מקום הפאות, שגם את שער הראש לא יגלחו לגמרי, והיינו שלא ישתמש שם במספר אפס סמוך לפאת הראש למעלה, ועיין היטב בבה"ל ס"ס רנ"א וכפי הנראה רמז לכך, ואם רוצים להדר להשאיר השער שבמקום הפאה בכדי לכוף ראשו לעיקרו, אז חולי לא סגי מספר קטן (מספר אחר), אלא צריך לגלח שם באופן שנשאר כדי לכוף ראשו לעיקרו.

- שו"ת בנין אברבי אליהו בקשי דורון - חלק ג' סימן מ"ו.

והנה בשו"ע נפסק שיש לחוש לדעת האוסרים גילוח במספריים, וברור שהדברים אמורים לחומרא ולא לקולא, ובנידון דידן כשחולה צריך לגלח את ראשו משום פקוח נפש, יש לחוש לדעת הרמב"ם וסיעתו ואין להתיר גילוח בתער שהרי אפשר במספריים או בסם שאין בהם איסור כלל לדעה זו, שהרי בשו"ע הובא כדעה ראשונה את הרמב"ם וסיעתו המתירים, ומה שכתב בשו"ע שיש לחוש לדעת האוסרים, היינו להחמיר כדבריהם, ובכי האי גוונא שלפסוק כדעת האוסרים קולא היא, בודאי שיש לחוש לדעת הרמב"ם ולהקיף בדרך היתר דוקא בסם או במכונה חשמלית.

וא"כ ק"ו בנידון דידן שאין להתיר לדעת השו"ע גילוח בתער פיאות הראש, כשאפשר במספריים כעין תער, במכונה חשמלית או בסם.

- שו"ת חלקת יעקב ארבי מרדכי יעקב ברייש - יו"ד סימן פ"ח. עי"ש.

כבוד האברך, המופלג בתורה ויראה, בקי בחדרי תורה, מר דוד שאזיטני בעיר סאנגר (מאראקא).

מכתבו משבוע העבר נכון קבלתי, והוא נשאלתו להודיעהו שיעור הפאות יען כי צעירו טאנגער יש מחלוקת בזה, בפירוש דברי השו"ע צקימן קפ"א - ורצ אחד צסס, מתלמידי ישיבת ליט"א, מקיל הרבה בזה - וכמ"ע כותב וז"ל ולכן צאתי למע"כ כי אמרו לקבל מה שיאמר כבודו, ומה שיפסקו כבודו אין לעשות. יעשו וכו' עכ"ל דמעלתו.

- שו"ת עולת יצחק רבי יצחק רצאבי - ח"ב יו"ד סימן קס"א. עי"ש.

אכן כשבא מרן להעלות דינים אלו לשלחן ערוך, שינה את טעמו, כי לגבי השיעור פסק בסעיף ט' שהוא עד למטה מן האוזן וכו' ולא הביא צד קולא כלל, משא"כ לגבי מספריים פסק בסעיף ג' בזה"ל, אינו חייב אלא בתער, ויש אוטרים במספריים כעין תער, ויש לחוש לדבריהם ע"כ. הרי שפסק בסתם כדעת הרמב"ם לקולא, ודעת הרא"ש בשם יש אומרים. ואעפ"י שסיים לחוש לזה, מ"מ לשון לחוש מורה שאינו מן הדין רק דרך חומרא, וכמו שהבאנו בבארות יצחק הלכות קרית שמע סק"ד דף ק"ס בשם שו"ת שערי רחמים להחרי"ף ראב"ד חברון חלק ב' או"ח סימן א' לעניין מש"כ מרן הש"ע סימן נ"ט סעיף ג' שיש לחוש לדברי האומרים שיחיד מדלג הקדושה שביוצור, היינו חששא וחומרא בעלמא, ולכן פשט המנהג (אצלם) לאמרה אפילו ביחיד ע"ש. ונראה שטעמו בש"ע, לפי שעכ"פ בדין מקום הפיאות יש מקום להתאים דברי הרמב"ם עם רש"י, משא"כ בדין מספריים כעיו תער שהיא מחלוקת מפורשת:

ראה בילקוט יוסף כיבוד אב ואם תשובה ארוכה בענין